

הרב ישראל דנרוביץ

ראש בית המדרש 'באר האבות'

מח"ס 'הנחמדים מזהב', ערך יצ"ו

'טובלים ואינם נראים' - מתים המצויים במקוואות

באישון לילה יוצאים המתים מבתי הקברות ובאים לטבול במקוואות טהרה חשוכים מי טעה ולבש את חגורתו הלבנה של המת? ומי הוא ה'איש הטוב' האלמוני שטבל במקוה בפרשיסחא? וגם: סיפורם של התרנגולים במקוה בראדושיץ והכלב במקוה בקראקא

רבותינו הקדושים לבית באבוב זי"ע היו מספרים על התופעה המסתורית בה נשמות המתים מגיעות בלילות אל בתי כנסת שוממים, כדי לשאת בהם תפילה, לקרוא בתורה, ולעיסוקים נוספים שאיש אינו יודע את פשרם (ראה על כך במאמרנו המפורט "אורחים מעולם האמת" בתוך ספרנו העומד לראות אור בקרוב "היו דברים מעולם").

אם לא דיינו בסיפורים מבהילים ומסמרי שיער אלו, הנה מתברר שלא זו אף זו: נשמות המתים גם מגיעות אל מקוואות הטהרה וטובלים בהם כהנה וכהנה.

קולות בעבוע הנשמעים מתוך בור הטבילה; מראה המים המתנענעים בחוסר נוחות, עולים ויורדים בקצב של טבילה חוזרת ונשנית, מסגירים את הסוד האיום: אלו הם המתים המבקשים גם הם להתקדש ולהטהר בארבעים סאה של מים חיים. ממקומות מנוחתם בבתי הקברות הם מרחפים ובאים היישר אל תוך בורות המים שבמקוואות. טובלים כרצונם ושוב יוצאים להם לעיסוקיהם שמיכם אינו ברור.

כפי הנראה נוח להם, לאותם ברי מינן, לעשות את מעשיהם במחשכים. לכן הם מכבים את הנרות הדולקים וחשיכה סמיכה עוטפת את המקוה. בחסות אותה אפילה נעשות גם טעויות נוראיות: פעמים והחיים לובשים מבלי משים את תכריכי המתים, ורק בצאתם הם מבחינים בהחלפה המצמררת.

היו כאלה שטענו כי אף הם היו רואים גולגולת צפה על פני המים. אחרים רק אמרו, שהרגישו את נוכחותם של רוחות הרפאים או שמעו את קולם. אמנם האמונה בעצם התופעה הקיפה את המוני העם, ובייחוד את בני הכפרים. שלא לדבר על חלושי הדעת או נשים פתיות ומוזרות בלבנה. אלו כאלו היו משתדלים להימנע מלעבור יחידי באישון לילה על יד המקומות המועדים לביקורי המתים, לבל יעבור בהם מקרה רעה חלילה.

הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא

מקוה הטהרה שבעיר פרשיסחא, מקום מגוריו של הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, הייתה כנראה מקום מועדף על הטובלים שאינם מארצות החיים.

על המקוה עצמה אנו מוצאים עדות על עומקה הרב: מאה מדרגות היה על הטובלים לרדת בכדי להגיע אל בור המים שבמקוה! והבור עצמו, אף הוא היה עמוק מאוד!

כך מסופר בספר 'גדולת הצדיקים' (ורשה תרצ"ד, אות כח):

"ובשנים הקודמים היתה המקוה עמוקה מאד, ובפרט בעיירה פרשיסחא נודע לכל עומק המקוה שהיה יותר ממאה מעלות לרדת אל המקוה, וגם המקוה גופא היתה עמוקה מאד מאד, אף שמן הסתם היה איזה מדרגה בוית אחת של המקוה, אבל שאר המקוה היתה עמוקה מאד".

והנה, עדויות מהימנות לחלוטין מספרות לנו על לפחות שתי מקרים בהם התפתח מעין עימות קל בין האראלים והמצוקים על זכות הקדימה לטבול במקוה המהרה בעיר פרשיסחא. רק בצירוף מקורות שונים מתבהרת לנו התמונה השלמה ומסמרת השיער, ובאחת המקרים אף מתגלית לנו זהותו של המת האלמוני שביקש לטבול במקוה.

כותב רבי אברהם חיים זאמלונג, ממורי הצדק שבעיר וורשה, בספרו 'עשר זכויות' (פיעטרקוב תרצ"א. מערכת הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא, אות טז):

"הנה שמעתי מאמור"ר הרב [רבי אברהם נפתלי, אב"ד סקאמפע] זצ"ל, ששמע מדודי הרב [רבי אליהו יוסף אב"ד ראדזינאווי] זצ"ל הנ"ל, אשר רבינו הקדוש הנ"ל [=הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא] היה הולך בכל לילה עם משמשו להמקוה, אף בחיי אביו הקדוש [=הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא].

פעם אחת לא היה אצלו משמשו, ולקח 'לאנמערנע' [=עששית, מגורה] עם שתי נרות והלך בעצמו להמקוה. וכאשר התחיל לפשוט את מלבושיו, כבה נר אחד, ואחר כך, כבה גם השני. ואחר כך שמע קול מבילה בהמים. אמר להם: דרך ארץ! ושתקו. והלך ומבל את עצמו.

אף על פי כן, מאחר שהיה עוד רך בשנים, לכן הלך תיכף אל אביו הקדוש וסיפר לו זאת. אמר לו: בני, עוד הפעם לא תעשה כזאת, יש לך הצלחה שמצאת על איש טוב במנע בחייו, ואם מצאת על קפדן היה יכול להזיק לך ח"ו, לכן תשמור מזה".

אותו כותב בכבודו ובעצמו, הדפוס מספר שנים קודם לכן, בשנת תרפ"ח, את ספרו 'עשר נפלאות', ושם גם מופיע סיפור זה. אמנם ראה זה פלא: בגירסא הראשונה מפרי עטו של הכותב מצויים פרטים נוספים ומבהילים אודות סיפור זה, אותם משום מה השמיט הכותב בגירסא החדשה של הסיפור.

נעתיק איפוא את הגירסה הרחבה והמעודכנת יותר כפי שהיא מופיעה בספר 'עשר נפלאות' (אות כד):

"דרכו [של הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא] היה, שהלך בכל לילה, באמצע הלילה, למקוה, עוד בחיי אביו הקדוש גם כן, והיה לו משמש שהלך עמו.

פעם אחת לא היה המשמש אצלו, והוא לא רצה לשנות מזה, והלך לבדו. ולקח עמו 'לאנטערנע' עם שתי נרות דולקות. וכאשר התחיל לפשוט מלבושיו כבה נר אחד, ואחר כך כבה גם נר השני. והוא לא הביט על זה ופשוט מלבושיו והלך להמקוה. ופתאום שמע בתוך המים רעש גדול ממבילה. אמר להם: דרך ארץ, ושתקו. והלך וטבל את עצמו בהמקוה. ולבש מלבושיו.

והיה אז רך בשנים מאוד, אף שגם אז היה צדיק גדול וקדוש ונורא, אף על פי כן היה לו מעט פחד בלבישה, מתוך זה היה לו טעות וחגר חגורה שלהם! ובתוך הבית לא ראה, וכשהלך לחוץ ראה שהחגורה לבנה! והלך חזרה להבית ופשוט חגורה זאת והניח שם וחפש ומצא חגורה שלו ולבשו.

וכשבא לביתו בא אצל אביו הקדוש לספר לו כל העובדא זאת מה שקרה לו. אמר לו אביו הקדוש: בני, עוד הפעם לא תעשה כזאת, כי עוד יש לך הצלחה שמצאת על איש טוב בטבע בחייו, ואם מצאת על קפדן היה יכול ח"ו להציק לך, לכן עוד הפעם לא תלך יחידי בלילה שם".

מגירסא חרשה זו עולה כי הרה"ק רבי אברהם משה לבש בטעות את חגורתו הלבנה של תכריכי המת! המקוה הוחשכה והנרות כבו, ובשל כך לא הבחין רבי אברהם משה כי הוא אינו לובש את חגורתו שלו. רק כשרבי אברהם משה יצא אל מחוץ למקוה, הוא נוכח בטעותו ותיכף שב והחזיר את החגורה למקום בו היא הייתה.

הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, אביו של בעל המעשה הצעיר לימים, שומע מבנו את שהתרחש והוא גוער בו על כך שהלך יחידי בלילה אל המקוה. האב הגדול מסבר את אוזני בנו כי התמזל מזלו והוא הצליח בכך שהתקלות זו הסתיימה בטוב, כיון שאותו מת היה 'איש טוב בטבע בחייו', ואילו היה מדובר באדם קפדן הייתה בכך סכנה.

בין כך ובין כך, סותם מעתיק שמועה זו, רא"ח זאמלונג, ואינו מגלה מי הוא אותו מת שהיה 'איש טוב בטבע בחייו', עימו נפגש הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא ולבש את חגורתו הלבנה! האם הרה"ק רבי שמחה בונם לא גילה לבנו את זהותו של אותו 'איש טוב' או שמא הרה"ק רבי אברהם משה לא סיפר את פרט זה לאחרים, לא נדע.

הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר

לא יאומן כי יסופר, אולם כמעט כאותו מעשה ממש, ועדיין במקוה שבעיר פרשיסחא, התרחש עם הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר, כשהמקורות יודעים לספר כי בעלייתו מבור המבילה מצא הרה"ק מאלכסנדר את 'מלבושיו מושלכים ומפוזרים בכמה מקומות'.

הנה כך כותב רבי יוסף מגדלקורן בספרו 'וילקט יוסף' (מערכת הגה"ח רב"צ מאוסטרובה. אות קפח):

"בן סיפר [החסיד רבי בן ציון רבינוביץ מאוסטרובה, מגדולי חסידי קוצק וגור] אשר ספרו פעם אחת לפני כ"ק מרן הגה"ק [רבי שמחה בונם] מפרשיסחא וצוק"ל מכ"ק

מרן הגה"ק [רבי חנוך העניך] מאלכסנדר זצוק"ל תלמידו, שבא פעם אחת לטבול את עצמו בהמקוה אשר בעיר פשיסחא. וכשקרב למי המקוה ראה שמי המקוה מתנענעים, כאילו היה אחד טובל את עצמו אז בהמקוה. ואמר הרה"ק מרן מאלכסנדר זצ"ל: הלא להחיים יש דין קדימה לטבילה, ומיד נחו המים, וירד ומביל את עצמו.

וכשעלה מצא את מלבושיו וחפציו שהניח צבור במקום אחד בתוך חדר המקוה, אשר חמה מפורזים על כל פני החדר. וענה מרן הגה"ק זצ"ל על זה, שלא היה לו כדאי לעשות כן, כי היה לו גם שפגע אז בהרה"ק זצ"ל שהיה בחייו איש טוב מאד בטבע.

שימוז לב שגם הכותב כאן, ר"י מנדלקורן, אינו מוסר לנו את זהותו של המת הטובל. אך עם כל זאת, סוד זה יוצא לנו ממקום אחר: המת הוא אינו אחר מאשר הרה"ק רבי פרץ הכהן, המכונה רבי פרץ הגדול, תלמידו המובהק של היהודי הקדוש מפרשיסחא, שנפטר בשנת תקע"ד ולאחר מותו הגיע לטבול במקוה שבפרשיסחא.

הנה כך הביא בספר 'שמחת ישראל' (פיעטרקוב תר"ע. 'אור שמחה' אות עו):

"בשם הרב מסעראצק, ששמע מהרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר שסיפר, שבילדותו טבל במקוה בכל לילה. ופעם אחת ראה שנרו בתוך הלאנמער כבה, ודלקה, וכבה עוד, ושמע קול: דרך ארץ לפני שאני צריך יותר וקודם, ודלק עוד, ורץ למקוה ומביל, ועלה וראה שכבה נרו, וחזר ודלק, וראה שמלבושיו אינם בסדר, והתפחד ורץ אל רבו הרבי ר' בונם, ואמר לו: שטות שעלתה לך אף על פי כן שטות הוא זה היה טוב ר' פרץ הגדול, שהיה בטבעו איש טוב, אבל מה היית עושה כאם היה זה רע בחייו, לא היה טוב לך".

גם המלקט החסידי רבי יועץ קים קדיש מפרשיטיק, כותב לנו כזאת בספרו 'שיח שרפי קודש' (לודז' תרפ"ח. ח"ג אות רכט):

"בעת שהיה הרה"ק מאלכסנדר זי"ע נסע לאדומו"ר הר"ר בונם מפרשיסחא זי"ע. ופעם אחת הלך בחצות לילה להמקוה בפרשיסחא ושמע קול בדבר מתנועע במים, וצעק הרה"ק בקול גדול: איש חי קודם! ולא נשמע עוד. וירד ומביל. ועלה מהמקוה וראה שמלבושיו מושלכים ומפורזים בכמה מקומות, מה שהיו מקודם מונחים במקום אחד. וסיפר דבר זה להרה"ק להר"ר בונם זי"ע. ואמר לו, שהיה לו גם שפגע באיש טוב, שכעת הזאת היה אז הרה"ק הר"ר פרץ הכהן זי"ע, והוא היה איש טוב ולא קפד כל כך, ואילו היה פגע באיזה צדיק קפדן היה יוכל לזקק חס ושלום".

לפנינו איפוא גילוי מדהים על זהותו של המת שנפגש עם הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר: הרה"ק רבי פרץ הכהן. ועוד יותר מכך: אנו גם יודעים כי עליו התבטא הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, שהוא בטבעו היה 'איש טוב'.

האם הרה"ק רבי פרץ הכהן הוא גם המת שנפגש עם הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא? ייתכן מאוד שכן. הלא בשני המקרים מדובר במקוה שבעיר

פרשיסחא, ובשני המקרים התבטא הרה"ק רבי שמחה בונם כי מדובר ב'איש טוב', כך שייתכן שאם זהותו של המת התבררה לנו באחת מהמקרים, רגליים לדבר כי הוא גם היה המת במקרה השני.

אמנם, האמת היא שהסיפור על הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר, הדומה כמעט בכל פרטיו לסיפור שהובא על הרה"ק רבי אברהם משה, מעורר שאלה: האם אכן התרחשו במציאות שני סיפורים אלו, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. או שמא טעות נפלה ואין זה אלא סיפור אחד כשיותר מסתבר לומר שהסיפור התרחש עם הרה"ק מאלכסנדר, ומי כהחכם ומי יודע פשר דבר

בקשת המחילה של הרה"ק רבי פרץ הכהן

גירסא נוספת ואוטנטית ביותר על מה שהתרחש בין הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר לבין הרה"ק רבי פרץ הכהן במקווה שבפרשיסחא, כתב הגה"ח רבי אהרן ברנשטיין, מרבני ירושלים, ברשימותיו שנדפסו בספרו 'הגדה של פסח - פרי אהרן', מספר בלשון זה (עמוד קכז):

"שמעתי מאבי הגאון [רבי ירוחם פישל ברנשטיין, ראב"ד לעדת החסידים בירושלים] זצ"ל, ששמע מוקנו הגאון ר' בנימין [יהודה לייב ברנשטיין] זצ"ל, שהיה אצל הרה"ק ר' חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע.

ופעם הלך אתו למקוה, ואמר לו: במקום שאתה יושב ראיתי אתמול בלילה בגדי אדם. ותמהתי, הרי אף אחד אין לו מפתח. כשנכנסו לחדר הטבילה שוב אמר לו: כאן ראיתי אתמול בלילה שהמים משקשקים, ולא ידעתי מי בפנים. שאלתי ולא ענו. צעקתי בקפידה: מי שם. ונענית: פרץ! הוא פרץ הגדול! מגדולי תלמידי היהודי הקדוש, שבא לבקש ממני מחילה. מחלתי לו, וחרי גם כשנמל מחיי סלחתי לו, כי פרץ הגדול הוא!

מזה היה המעשה עם ר' פרץ הגדול? אספר לך: כשנעשיתי חתן עשה עמי חותני תנאי שאבקר אצל היהודי הקדוש בפרשיסחא ונסעתי עמו כאשר באתי לשבת קודש לא הרגשתי כלום, עד שלמחרת גיליתי דעתי שברצוני לחזור, ביקש ממני ליכנס ליפרד מן הרבי, ועשיתי כן. כשנכנסתי אמר לי הרבי: אומרים שאתה יודע ללמוד, אמור לי איזה דבר תורה. אמרתי לו. אמר לי: לא כך אומרים פלפול, אני אניד לך. החל לומר ומפעם לפעם זרק ראשו לאחוריו, לבש צורה ופשט צורה, ונחרדתי מן המתזה. כשסיים הוציא תפוח ונתן לי. עודני עומד נתן לי תפוח שני. וכן שלישי. וכן רביעי. כשראה ר' פרץ הגדול הסתער עלי וחטף ממני נתח מן התפוח הרביעי. אחר כך הושיט הרבי ידו הקדושה ואמר: מתי אתה נוסע? אמרתי לו: אינני נוסע. עד כאן סיפור המעשה ורמז בזה כי התפוחים הם שנות אדמו"רותו, משך ג' וחצי שנים, ונמצא שר' פרץ נמל מחייו".

חידוש מעניין הוא, שהרה"ק מאלכסנדר ראה "בגדי אדם" המונחים במקווה, בגדים שהיו שייכים להרה"ק רבי פרץ הכהן. אולם ניתן לראות כי הפרטים בסיפור אינם

נהירים דיים: האם רבי פרץ הכהן הגיע למקווה בכדי לבקש מחילה, או שמא הוא ביקש מחילה על שהיה במקווה.

אלא שמצאתי את מסורת זו, באופן ברור יותר, בספר 'אוצר ישראל' השלם (עמוד רפח): **"רבי בנימין במוה"ר פישל בערנשטיין זצ"ל היה איש חשוב ונכבד. היה חביב ונערץ מאד אצל צדיקי הדור. ונסע פעם מארץ ישראל לפולין. הסתופף בצל קדשו של הגה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע וחיבבו וקירבו מאד ונתקשרו ביניהם ברית אהבה. גם כשנסע אחר כך רבי בנימין ז"ל חזרה לארץ הקודש, עמד עמו הגה"ק הנ"ל בקשר חליפת מכתבים...**

בעת שהסתופף רבי בנימין אצל הגה"ק מאלכסנדר אירע מעשה פלא, כי במוצאי שבת קודש אכל רבי בנימין בצוותא עם הגה"ק הנ"ל סעודת 'מלוה מלכא' בביתו, והגה"ק היה לו מקוה בביתו. באמצע הסעודה שמע ר' בנימין איזה רעש בחמקה ונבהל מזה. והגה"ק אמר לרבי בנימין, שיבא עמו לחמקה. כשנכנסו, ראה ר' בנימין מונחים ליד חמקה, בגדים לבנים, תכריכים. אז נבהל ר' בנימין עוד יותר. והגה"ק הרים את קולו ואמר: פרץ, די ביסט דאס, איך בין דיר מוחל [= האתה הוא זה פרץ, הריני מוחל לך].

כשיצאו מחמקה סיפר לו הגה"ק, כי רבי פרץ זצ"ל היה מגדולי וחשובי התלמידים של רבינו היהודי הקדוש זי"ע, וקראו אותו 'דער גרויסער רבי פרץ' [=רבי פרץ הגדול].

והיה פעם שרבינו היהודי הקדוש זרק תפוחים, ורמו בזה על הנהגה, ותפסתי תפוח, ורבי פרץ תפס מידי חצי תפוח וחצי תפוח נשאר בידו, כך הבל תפסתי שלשה תפוחים וחצי. עכשיו בא רבי פרץ מעולם העליון לבקש ממני מחילה ומחלתי לו. וכך הוה, כי הגה"ק רבי העניך מאלכסנדר ניהל עדתו כך הבל שלש שנים וחצי זי"ע".

היינו: רבי פרץ הכהן הגיע אל המקווה בביתו של הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר בכדי לבקש מחילה ממנו על שחטף לו את התפוח שנתן לו היהודי הקדוש. היה זאת בשעת סעודת 'מלוה מלכה' במוצאי שבת, ורבי בנימין ברנשטיין בעצמו ראה את התכריכים הלבנים של רבי פרץ הכהן.

תיקון הנשמות בחנצ'ין

פעמים והמתים אינם מגיעים אל המקווה בשביל מחילה גרידא, אלא בשל בקשת תיקון לנשמתם. יודעים הם כי הצדיק מתעתד לבוא ולטבול במקווה, והרי הם ממתנים לו עד שיבוא ויבקשו ממנו כי ימצא תיקון לנשמתם הרוויה.

הנה כך מסופר על הרה"ק רבי חיים שמואל מחנצין (בלבת אש, ח"א עמוד רכד): **"היה** לו בחצרו מקוה. וכל חסיד מאנשי שלומו, שהתפלל בבית מדרשו שבחצר או שבא להזכיר עצמו בפני הרבי, רשאי היה לטבול באותו מקוה, אבל רק אחרי שנמל רשות מהרבי עצמו או ממשמשיו.

פעם אחת שאל אותו קרובו מארץ ישראל, רבי יואל אשכנזי ז"ל: מה מעם צריך ליטול רשות בכל פעם מחדש? השיבו הרבי: כל דבר שאין לו בעלים, נעשה הם"מ בעל בית עליו, ובדרך זו אנחנו מעבדים בעדו.

אל בור המקוה ירדו בהרבה מדרגות, בחמישים במספר. ארבעים סאה שטבלו בהם כאן היו מים חיים, מים זכים וקרים בקרח. ובכדי למצוא את המבוע חפרו באדמה לעומק רב.

וסיפר מרן [הרה"ק מאוורוב חנצין] זצ"ל, שכאשר הלך זקנו הרבי ר' חיים שמואל זצ"ל לטבילה, יורד היה לבדו במדרגות, ומוזהיר שלא יתקרבו בני אדם אל המקוה. אבל איכשהו ניתן היה לקלוט למעלה הקולות העולים ממעמקים. היו אלה נפטרים מעלמא דקשוט אשר חיפשו אצלו עליה, תיקון. ולפעמים שמעו אותו קורא לעברם: איפה הייתם בחיים".

הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ

קודם התגלות הסבא קדישא הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ, היה מעשה והוא ביקר במקוה בשעת לילה והרגיש שיש מישהו במים. גם מקוה זו שבכיר ראדושיץ הייתה עמוקה מאוד, בעלת שישים או שבעים מדרגות, ועם כל זאת לא נתיירא הסבא קדישא כלל ולא חשש לאותם קולות שנשמעו ממעמקי הבור.

הנה כך הובא בספר 'שיח שרפי קודש' (מערכת הרה"ק מראדושיץ, אות ג):

"בעודו אברך ורצה לנהוג בטבילות בכל יום והמפתח מהמקוה היה ביד ה'דאזאר' [=פרנס הקהילה]. והיה קשה לו לילך תמיד בלילה לה'דאזאר'. וחלף על ידי פרצת הגג להמקוה. פעם אחת הרגיש והיה נדמה לו שיש מישהו בהמים, ונפל פחד גדול עליו. אף על פי כן מחמת שלא רצה לשנות ממנהגו פשט מלבושיו ומכל במרוצה... ובכל פעם שסיפר המעשה היה אוחז לו חיל ורעדה".

כיוצא בזה הובא גם בספר 'נפלאות הסבא קדישא' (עמוד 84):

"שמעתי מאבי מו"ר ר' בעריש שמואל ז"ל, שקודם שנתגלה האי סבא קדישא א"ז זצ"ל היה לו נסיון, שהלך בלילה בשעה מאוחר למקוה עם פנס מאיר. ובבואו למקוה נכבה הפנס וחלף לביתו להדליק שוב הפנס אבל בבואו פעם שנית למקוה שוב נכבה הפנס, ושמע קול שמכים בהמקוה, ואז ראה כי נסיון הוא. והשליך עצמו למקוה על ידי מעקה שהיה סביב המקוה, וששים מעלות היה עד המים, ומיד נשתק מזעפו. אח"כ נתגלה. צא ולמד נוראתו וגבורתו בעבודת הבורא, זי"ע".

וחזר והביא בספר זה את סיפור זה בהרחבה (ח"א עמוד 90)

"שמעתי מאדמו"ר הרה"צ ר' יוסף ברוך שליט"א מלאדז', שפעם אחת טרם התגלות זקננו הסבא קדישא מראדאשיץ, והיה מעונה ומדוכא ברעב, והיה מתענה איזה ימים עד שהיה נחלש מאד, כי דרכו בקודש ידוע שלא להתנצל ולהגיד לשום

איש, רק שם כל בטחוננו בהשי"ת. וכאשר ראה שהגיע לכלות הנפש, זה היה בלילה אחת אמר אל עצמו: מרם תצא נפשי אלך מקודם למקוה לטבול. וכן עשה. וכידוע לזקני עיר ראדאשיץ, היה אז המקוה בערך ששים או שבעים מעלות לירד לתוך המים.

בהסירו את מלבושיו שמע קול שאחד מטפח במים, אבל לא פחד מחמת שכבר יאש לחייו. אבל בירדו על המעלות, שמע קול מרבים שמטפחים במים, אז נבהל ונפחד מלירד הלאה. ובתוך כך התיישב עצמו ואמר: יהיה מה שיהיה. וירד עוד כמה מעלות עד שכבה את הפנס שלו, ונשאר עומד בחשיכה, ונעשה רעש יותר מקודם, וכאשר ראה שיסתמו ויעמדו את הדרך, והתיישב את עצמו ואמר: יהיה מה שיהיה והשליך מעליו את כתנתו והשליך את עצמו לתוך המים בחזקה, ואז שקטה בבית הטבילה רק שמע קול מאחד שמכה באצבע אחד על השני ואמר: כבר נצחני.

כאשר טבל הרבה טבילות עלה על המעלות ולבש בנחת ואין קול ואין צווחה ואין שום פחד. כאשר לבש את בגדיו ויצא לביתו כבר עמד עגלה מלאה כל טוב, קמה עם שאר מיני מזונות, הוא עבר עבודתו עבודת השי"ת בכבל הימים, ואחר כל זה החיה את נפשו השוקקה להשי"ת זי"ע.

גם לימים, היה להרה"ק מראדושיץ עניין מופלא כיוצא בזה. וכך הביא עוד בספר הנ"ל (ח"א עמוד 48):

"פעם אחת בעת שהיה הסבא קדישא במקוה, ויהי בירדו לתוך המים לטבול שמה בדרכו, והנה ראה שני תרנגולים שטים על פני המים, והיה בעיני האנשים אשר היו עמו פליאה נשגבה, כי אין דרך התרנגולים לשוט על פני המים, וגם לא נראו מרם ירדו לתוך המים. אבל הסבא קדישא לא עשה אז שום שהיות, רק טבל תיכף, וכאשר טבל תיכף נעלמו משם ולא נראו עוד. האנשים ההם בראותם כל אלה נשתוממו מאוד מהמראה שראו כי לא דבר ריק הוא. וכאשר לבש הסבא קדישא את בגדיו אמר להאנשים שהיו עמו, שיש לו נסים שטבל את עצמו תיכף ולא עשה שום שהיות כלל, כי באם היה שוהה מי יודע מה היה עמו".

בעיר נדבורנא

מתברר שבמקוואות מסויימים בהם היו נוהגים המתים לטבול באופן שוטף, לא היה נוח להם שיסגרו את המקוה לשיפוצים הכרחיים, ועל כן היו המתים עושים "עולות" ומפריעים למלאכת שיפוץ ותיקון המקוה.

הנה כך סיפר הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא למקורביו ובני ביתו: דעו לכם כי נשמות טובלות בשני המקוואות אשר בחצרי! וכבר היה מעשה שהגיע מת אחד ונתן על כך סימן מובהק. ובשל כך, הוסיף הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא וביקש מבני ביתו, שבשעה שאין הוא מצוי בביתו, שלא יהיו מנדהוא לטבול במקוואות אלו.

עוד סיפר הרה"ק מנדבורנא שהמתים הפריעו בעדו לתקן את המקוה, ולכן הוא מזהיר את המתים, כי אם אמנם במקוה ציבורית יש להם את הזכות לבוא ולטבול כרצונם,

אך במקוה פרטית אין להם שייכות, ולכן הוא מתרה בהם שלא יבואו למבול כל עוד לא נשלמה מלאכת תיקון המקווה.

את הדברים הללו מגלה תלמידו המובהק של הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא, הלוא הוא הרה"ח רבי ברוך מאיר קליין מהעיר דברצין, בהקדמתו לספר 'גדולת מרדכי' אותו הוציא בשנת תרנ"ה, שנת פטירת רבו:

"ופעם אחת, בשבת קודש קודם מנחה, סיפר לנו הרה"ק זי"ע וזה לשונו הקדוש:
מאן רבי בערצ'י האט מיר דערציילט [=בני, רבי בערצ'י סיפר לי], שבחלומי ואיש אחד אשר כבר מת רח"ל בא אליו, ואמר לו: דע שבמקווה של הרב טובלים נשמות מכל העולם! והא לך סימן: אתמול אתה היית לאחרונה בהמקוה, ועתה לך בבוקר השכם אל המקווה ותמצא שחדף אשר היית מכסה בו המקווה איננו עוד על מקומה כבראשונה. וכן היה.

ע"כ בן דבר הרה"ק ז"ל: אומר אני לכם, שאם אני בביתי תוכלו למבול את עצמכם. אך כאשר אין אני בביתי, אל ימבול את עצמו במקוותי שום איש (ושני מקוואות בחצירו). כי ישנם נשמות שונות [שבאים למבול במקוואות].

והנה בשנה שעברה רציתי לתקן את המקווה, בראותי שהמים הלוך וחסור כל יום ויום, וחרה להנשמות על שלא יוכלו למבול במקוותי, על בן עשו ופעלו עוולה, שיהיה מטר על פני האדמה ויהי הגשם על הארץ עד כי לא יכולתי לעשות מלאכתי, וכן גם אתמול ראיתי שמי המקוה יורדות והולכות ממדרגה למדרגה, הלוך וחסור, ומורא עלה על ראשי שאפשר עוד הפעם יעכבנו הנשמות מלתקן המקוה, על בן הנני עומד ומתנה בפני עשרה מישראל וכל בי עשרה שכינתא שריא, ומוהיר אני את הנשמות שאני אוסר עליהם הטבילה במקוותי, ועדי אשר אשלים את המלאכה אין הם חלק ונחלה בה, כי בשלמא מקוה של קהל יד כל אדם שולט בו, אך מקוה של יחיד, אשר אני עשיתי לעצמי, מאי שייכות יש להם בה, ורחי לא עשיתי למתים כי אם לחיים".

יצוין כי שימוש המתים במקוה של בית נדבורנא עוד היה קודם לכן, אצל קדושי עליון שהתגוררו שם. הנה כך מספר האדמו"ר מטאהש זי"ע א בספרו 'עבודת עבודה'

(שיחות קודש ח"ב עמוד שיד):

"כאשר הרה"ק הרבי ר' בערצ'י מנדבורנא זי"ע אביו של הרבי ר' מרדכיילע זי"ע בא לגור בעיר נאדבורנא נהג למבול בכל יום במקוה שטבל בה הרה"ק ר' צבי הירש בעל 'צמח ה' לצבי'. ובמשך היום והלילה כאשר לא השתמשו בו כיסו את מי המקוה בנסר גדול כנהוג בימים ההם. וכמה פעמים כאשר השמש בא בבוקר לפתוח המקוה ראה דבר פלא, כי הנסר שעל מי המקוה הוזה ממקומו, אף על פי שחדר המקוה היה סגור ומסוגר בלילה ושום אדם לא היה יכול ליכנס לשם.

בינתיים בא ושאל את פי הרבי ר' בערצ'י על הדבר התמוה הלו.

השיב לו, כי הנשמות מעולם העליון אשר צריכין למבול בנהר דינור באים למבול במקוה זה במקום נהר דינור (הוא נהר בשמים ממעל הנוצר מזיעת המלאכים ומדמעות בני ישראל וטובלין בו את הנשמות העולות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון).

ודבר זה נמשך גם כימי בנו הרבי ר' מרדכי'לע שנשמות באו למבול באותה מקוה שמבלו בו ה'צמח ה' לצבי' והרבי ר' בערצי' והרבי ר' מרדכי'לע. והרבי ר' בערצי' הקפיד תמיד שלא יתקנו כלום בבנין המקוה שלא לנגוע ולא לשנות מקום קדוש זה"

האם הקפדה זו "שלא יתקנו כלום בבנין המקוה שלא לנגוע ולא לשנות מקום קדוש זה" קשורה לאותם "עוולות" שעשו המתים כדי למנוע את שיפוץ המקוה, לא נדע.

בכוח המרא דאתרא

כיצד אכן ניצלים מעניין זה גם במקוה ציבורית? אם על מקוה של אדם פרטי, יודעים אנו כעת כי בכוחו של בעל הבית להודיע כי הוא עשה זאת לחיים ולא למתים, כפי שהודיע הרה"ק רבי מרדכי מנרבורנא. אולם מה יעשו הטובלים במקוואות ציבוריות שבהם יד כל אדם שולט בו, ואפילו המתים בכלל.

מסורת חסידית מגלה לנו כי הרב, מרא דאתרא, יש בידו את הכוח להכריע כי המתים לא יבואו להסיג את גבול החיים.

הנה כך כותב הרה"ח רבי נח גר ויינמרוכ בספרו 'בישישים חכמה' (עמוד קעט. מערכת הרה"ק ר"י מאלכסנדר, אות יז):

"פעם ביקר הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע בעיר סעראצק. שח לפניו רב העיר הנה"צ יוסף לעוונישטיין זצ"ל שנמנה על חסידיו כי המקוה בעיר מן הסתם איננה טהורה מחיצונים, כי תמיד נשמעים קולות עולים ויורדים כמו שטובלים במים, והאנשים יראים ללכת אל המקוה.

אמר לו הרבי: בוא ונלך יחדיו אל המקוה. כשבאו שמה אכן שמעו את אותן קולות שתאר הרב דמתא. פנה הרבי זי"ע אל הג"ר יוסף זצ"ל ואמר לו שיצוה על הקולות שיילכו מכאן. השיב רבי יוסף: הלא הדבר הזה שייך לכבוד קדושתו. החזיר לו הרבי: אדרבה, זה שייך לכם, כי כבודו הוא מרא דאתרא. ולבסוף אמר הרב כמו שנצטווה, ומאז פסקו הקולות ולא נשמעו שוב.

שמעתי מפי רבי רפאל פרידמן ששמע זאת מפי הג"ר יוסף לעוונישטיין אב"ד סעראצק זצ"ל."

מפתח

ויש שהמתים מבקשים מהבלנים שיתנו להם מפתח בכדי להכנס למקוה.

ביום כ"א כסלו תרכ"ד נפטר בפתאומיות הרה"ק רבי נפתלי הלברשטאם, בנו הבכור של הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא, בהיותו בגיל כ"ו שנים, רח"ל. על ביקורו של

הנפטר אחר מותו במקוה העירונית, כותב הרה"ח רבי אלימלך אלעזר ארנברג בספרו 'ארזי לבנון' (עמוד נ):

"שמעתי מעשה פלא מאת הרה"צ רבי משה'לע שניאורסאן ז"ל, אדמו"ר מטאמאשפאל, נכד בן ואחר בן להגאון הקדוש כ"ק אדמו"ר בעל השו"ע והתניא זי"ע, ונכד להגה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס חתן כ"ק האדמו"ר האמצעי לבית חב"ד זי"ע. וזהו הסיפור: הבלן בעיר שמע שרבי נפתלי נפטר. ושאל, מתי נפטר. וענו לו, שאתמול לפנות ערב נפטר. ואמר הבלן, כי הדבר לא יתכן, היות והוא נהג לבוא לבית הבלן בחצות הלילה לקחת את המפתח, וגם כלילה זה לקח את המפתח. האדמו"ר מטשערקאס זי"ע גבה עדות ונוכחו לדעת שכן היה"

טבילת החיים עבור המתים

בכדי להשלים את העניין נציין שהודקקותם של המתים לטבילות במקוה יש בה פן נוסף, והוא שהנשמות יש להם תועלת כשהחיים טובלים עבורם.

הנה כך כתב הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש בצוואתו (אות יט):

"וגם אבקש את יוצאי חלצי ואנ"ש התלמידים וידידים שילמדו בעדי משניות בכל יום ויום מי"ב חודש... וגם שיוזכרו אותי בעת טבילתם במקוה, יטבלו נא טבילה אחת במחשבתם לטובת טהרת נפשי רוחי ונשמת, ויזכרו שמי ושם אבי זי"ע".

תלמידיו עסקו בשאלה, האם יש לכך מקור קדום. מצד אחד כותב תלמידו עורך ספר הליכות חייו 'דרכי חיים ושלום' (אות תתרמ) "לא מצאנו מקור לענין זה, כי אם רבינו בעצמו הוא מקור נאמן". ומצד שני, בפירוש הצוואה הנדפס בספר 'מקור חיים' הביא דברי בעל 'דרכי חיים ושלום' ומען לעומתו כי בוודאי יש לכך מקורות, יעוין שם.

על כל פנים, תלמידו המובהק, הגאון רבי ישכר שלמה מייכטאל, בספרו שו"ת 'משנה שכיר' (או"ח כט):

ראיתי בצוואת רבינו הגה"ק ממונקאטש ז"ל, בעל 'מנחת אלעזר', שביקש מאנ"ש שבעת שיטבלו במקוה יטבלו גם בעד טובת נשמתו טבילה אחת או יותר. ומעת רואי זאת קבלתי עלי לעשות בן גם לטובת נשמת בני כלי חמדתי הבחור העילוי נפלא כמר שלום זצוק"ל שנאבד ממני בעוונותי שרבנו, בכ"ו תמוז בשנה זו תרצ"ז. אוי לי עליו מאד. מה אומר ומה אדבר ה' ירפא שבתי בכלל שבר ישראל. וקודם הטבילה בעדו אני אומר: הריני טובל עצמי בשביל נשמת בני שלום".

עוד ראיתי מביאים בשם הרה"ק רבי יואל מסאטמאר שהגיד כי אדם יכול לטבול לעילוי נשמת הוריו, והעיד על עצמו שביום בו הוא טובל אינו מפסיד טבילה גם עבור נשמות הוריו.

ייתכן איפוא כי אותם הנשמות שאין להם דורש ומבקש בקרב החיים לטבול עבורם, הם אלו שנוקמים לבוא בעצמם לטבול במקוואות, כי אם אין הם להם מי להם.

ניגוני הימים הנוראים

ממקוואות מים נעבור אל נהרות מים וטחנות קמח הבנויות עליהם.

הנה כך הובא בתולדות הגאון רבי אשר אנשיל יונגרייז, רבה המפורסם של טשענגער, אשר בראש ספרו 'מנוחת אשר' (ח"ב, עמוד כא):

"ואזכיר עוד מעשה נפלאה, שסיפרה האשה החשובה הצדיקת מרת לאה בת גאלדא בענעדיקט תחי' מבני ברק, אשת ש"ב הרבני המופלג ומפורסם בתורתו וצדקת פזרונו מו"ה יחיאל בן ר' אליעזר שלמה בענעדיקט ז"ל מה ששמעה כמה פעמים בבית הוריה. ובה דבריה:

אבי הרב ישראל פאללאק ז"ל היה גביר גדול בעיר זענטא שבהונגריה. והיה שמו חולך לפניו בשל מעשיו הטובים. הוא היה מחלק הרבה מנכסיו לעניים. בכל ערב פסח היה מחלק מצות מצוה לעניי העיר ובערב סוכות היה מחלק סכך לסוכות. בין הבאים היה השמש, הוא מר נוי, מהקהלה הארמאהדקסים שבעיר. הוא היה תלמיד הגה"ק מטשענגער זי"ע. ובכל עת אחרי לנימת 'לחיים' היה אבי מבקשו שיספר עובדא מרבו הצדיק מטשענגער זצ"ל. וזכורני עוד מספרו מלפני ארבעים שנה וכך סיפר: בהיותו בטשענגער שח לו נכרי אחד מתושבי המקום ליהודי אחד, שמעניין הוא הדבר שבכל לילה קרוב לחצות נשמעים ניגונים יפים מהרחיים של מים שטוחנים בו החיטים, והניגונים כל כך יפים ומושכים את הלב, עד כי נאספים לשם כל הנכרים מתושבי הסביבה לשמוע זאת מידי לילה. כלילה הלך אותו היהודי להרחיים של מים ונוכח לדעת כי אמת נכון הדבר והניגונים הרי הם מהתפילות הימים הנוראים.

משנודע הדבר להצדיק מטשענגער, הלך הצדיק להרחיים של מים אחרי חצות הלילה ועמו מנין בחורים מתלמידיו ואותו שמש זקן ביניהם, הדליקו נרות הבדלה והתפללו שם מזמורי תהלים ושאר תפילות, ומאותו לילה ואילך לא נשמע עוד אותו הקול. כעסו הנכרים על אותו נכרי שגילה זאת ליהודים, כי על ידי זה לא יכלו להנות יותר מהניגונים הנעימים. אחר כך גילה להם הצדיק מטשענגער, שהיה זה עונש של ש"ץ שחטא בעולם הזה ובעת היה לו תיקון לנשמתו."

חיזונים במקוואות

תופעה מקבילה לנשמות הטובלות במקוואות, אך שונה לחלוטין במהותה היא, המצאותם של חיזונים, שדים ורוחות, במקוואות. סימן מובהק הוא להמצאותם, שמשמיעים הם קולות מבהילים של שחוק ומהומה, חוכא ואיטלולא.

ע"ה הרה"ק רבי משה מקוברין מספרים כי לא היה מתיירא מהם כלל ועיקר. וכך הוא שהובא בספר 'אור ישרים' (תורת משה עמוד קעח):

"גם מהמתנגדים מאנשי עירו היה לו רדיפות לבד מבני ביתו. לחצו אותו בכל מיני נגישות שיכלו. סגרו המקוה בעדו. ובכל חצות לילה, הן בקיץ והן בחורף, היה הולך להמקוה שהייתה חרבה ושממה, הגם כי היו אומרים כי חיזונים יגורו שמה,

לא יגור ולא פחד מאומה, אם כי כמה פעמים שמע כי משתמפים במקוה, לא בעל פחדן היה.

המקוה היתה ממעל פתוחה בלי גג וכאשר היתה סגורה היה מטפס ועולה למעלה מכותלי המקוה והיה אוהו בהמוט, והיה יורד על ידו להמקוה...

גם כמה פעמים הלך בחורף באמצע הלילה לטבול בנהר דרך הגשר העולה לזאמיכאוויץ, אשר העולם היו אומרים שתחת הגשר היה מדור למזיקין, ואמר בבדיחותא, כי המזיקין דקאברין אינם מחזיקין אותנו לתלמיד חכם ולא היה ירא משום דבר. בן סיפר זאת בעצמו ו"ל".

גם ידוע על רבינו הבעל שם טוב הקדוש שגילה כי החיצונים מצויים במקוה מסויימת, ובכוח קדושתו סילקם משם על ידי שהכה במקל על מי המקוה.

כך הובא בספר 'ספרן של צדיקים' (לובלין תרע"ד. מערכת הבעש"ט, אות ה)

"והבעל" שם טוב נסע תיכף הלאה, ובא באותו הלילה לבית הגביר, וצוה לקרוא לשמש העיר, ונתן לו הבעש"ט מקלו וצוה לו שילך למקוה, ויאמר לחיצונים בשם הבעש"ט, שיתפנו משם. והשמש עשה כאשר צוהו הבעש"ט. אך החיצונים עשו שחוק מדבריו. ובא בחזרה לבעש"ט וסיפר שהחיצונים שחקו ממנו. וצוה לו שילך עוד הפעם. והלך עוד הפעם, וגם בן לא הועיל.

ואמר הבעש"ט: יען שהם מחוצפים, אלך אני בעצמי. והלך והכה במטחו על מי המקוה, ונהפכו כל המים לדם. ומקודם צוה הבעש"ט שיהיו מזומנים אנשים גבורים שישאבו תיכף כל מי המקוה, וכן עשו.

ב'מאמר חיות אש' הנדפס בתוך הספר 'מסעות ירושלים' הובאו תולדותיו של הסבא קדישא רבי שלמה אליעזר אלפנדר, ושם מסופר שכך הוי מליא הצליח לגרש את החיצונים מבית הוריו (אות ו):

"סיפר בעצמו כי כד הוי מליא, כבר שית כבר שבע, ואבותיו היו עניים, דרו בבית אחד שניתן להם מהקהלה, ובית דירה הלזו היתה בנויה מתחלה עבור רב גדול עיר וקדיש אשר רצה דווקא שיהיה נבנה הדירה סמוך להמקוה שיוכל לטבול בכל עת שירצה, והיה דלת פתוחה מהבית להמקוה, והיה להם הבית הזה לדירתם בג' וד' חדרים, וגם זקנתו אם אמו הזקנה הגדולה למשפחת 'צונצין' היתה דרה עמהם בחדר לבדנה.

ואירע שבכל לילה ולילה שמעו קולות יוצאות מהמקוה בחוכא ואטלולא, ופתחו הדלת לראות מה זאת ולא ראו שום איש, והבינו כי המה רוחות רעות ושדים וכיוצא מן החיצונים ר"ל, וכך עברו כמה לילות ונצטערו מזה למאוד.

וכשיפרו הדבר לראש הקהל אמר להם: דעו כי מעת שנפטר הרב פלוני כבר נמסרה דירה הזאת לכמה אביונים והוצרכו לברוח משם, כנראה דלא

ניחא ליה להרב ז"ל שיגורו בביתו, אבל עליכם חשבתי יען שאתם ממשפחה גבוהה
יתפחדו החיצונים מכם ומקדושת אבותיכם.

כששמעו זאת מפי ראש הקהל הגבאי, אמרה הזקנה הנ"ל אליו: שלמה אליעזר,
שמע בני, לך נא ואסוף כל מפתחות החדרים של הבית ותשליכם להמקוה
וכה תאמר להם: אם אתם רוצים דוקא לדור כאן, הא לכם המפתחות ואנחנו נעזוב
את הבית, כי אין אנו ואתם יכולין לדור בכפיפה אחת.

והוא השיב: אמי זקנתי היקרה, לא כן אעשה למסור להם המפתחות, רק אלך ואגיד
להם שאנחנו עניים, אין לנו דירה אחרת לגור שם ומסרו לנו הקהל המפתחות
לדור בזה, על כן אנחנו הננו בעלי הבית מוחזקים ואתם צאו מכאן מהמקוה ואין לכם
רשות לשהות פה כלל לא דירת ארעי ולא דירת קבע.

כששמעה הזקנה הדברים מפורש יוצא מפי נכדה חילה, התחילה לשחק והוטב
בעיניה ואמרה לו: טוב, טוב, וכה תאמר ברצונך.

וכן היה, שהילד חגר באמונה אזור חלציו וברוח שפתיו וכו' השמיע קולו בהמקוה
בנ"ל, הוא אמר ויהי צוה ויעמוד סערה לדממה מאז ולא נשמע עוד קול צווחה
ברחובותם ורב שלום במחנותם ותהי לאות ולפלא".

עדות מפליאה הביא הרב כמוס עגיב, רבה של העיר אור יהודה, בספרו 'כמוס
עמדי' (ח"ב עמוד קלה), אודות רבי יהודה לביא, מרבניה הקדומים של העיר
טריפולי (-תקצ"ג):

**"עוד שמעתי מפי חזקן 'נסים נחום', המכונה 'אלפרונג' שהיה תמיד נוהר בקימת חצות
ולבוא לישיבה לקרוא הזוהר הקדוש. וזה מה שאמר לי:**

**אבי היה שמשו של רבי יהודה לביא זצ"ל, והוא שהיה מביא אותו מהבית ל'בית
הזוהר'. ולפני שמביא אותו לישיבת הזוהר היה מוליך אותו למקוה, ואחר כך
מביא אותו לבית הכנסת, לישיבה, לקרוא תיקון חצות, ואחר כך היה לומד עם החכמים
הזוהר הקדוש, והיה הוא ראש הישיבה הנ"ל.**

**המנוח סיפר לו מה ששמע מאביו וכך אמר לי: פעם אחת לקח אותו כרגיל למקוה.
ואבי נכנס למקוה להדליק האור. ושמע בתוך המקוה רעש גדול וצעקות
חזקות. ואז יצא והודיע לרבי יהודה זצ"ל. ענה לו: אני אכנס, לא חשוב, יהיה מה
שיהיה. ונכנס. אחרי שירד לתוך המקוה, שמע מר אבי את רבי יהודה זצ"ל שהוא נוזף
אותם בצעקה גדולה וגור עליהם בכמה חרמות ונדויים. ואחר כך שמע מר אבי שנחו
ושקטו מי המקוה מזעפם. ואחרי שמבל הרבי זצ"ל ועלה ונסתפג, שאל אותו מר אבי:
מה העניינים. אמר לו: הצעקות והרעש ששמעת אלה הם מוזיקים ומשחיתים שבאו
להזיק ליושבי העיר הזאת טריפולי, ולחביא עליה רעב וצרות צרורות. ואני בעזרתו
יתברך שמו גזרתי עליהם והחרמתי אותם, ובע"ה מנעתי את כל הצרות שהם רצו
לעשות זיע"א".**

וישוב היה מעשה בחיצון אחד שלבש את בגדיו של הטובל, ואף נתלבש בדמותו ממש, אשר יאמר כי הוא זה. וכך סיפר הגאון רבי יצחק אייזיק בילצער על דודו הגאון רבי יצחק פרנקל אב"ד קראלע, והובאו הדברים בספר 'באר יצחק' (פאקש תרנ"ה. קונטרס 'תולדות יצחק' שבראש הספר, ה א):

"וסיפר לו דודו הנ"ל, שכאשר בא בראשונה לק"ק קראלע להטות שכמו לסבול עול הרבנות, דרש בחריפות ובאגדה דרוש נפלא למען הראות כוחו הגדול בתורה, וכל העם נשקו כפות רגליו ממתק לשוננו, אשר נמף ממנה דברים יקרים מפז ומפנינים. ויען כי היה אז עוד צעיר לימים, בא השמן לטורדו והעלה גאות בלבו.

וידי למחרתו הלך לבדו לטבול במקוה קודם התפלה, וכאשר פשט את מלבושיו והיה ערום, ירד למקוה לטבול. טבל ועלה ונמצא איש אחד יושב בחדר המקוה על הספסל לבוש בכל המלבושים אשר פשט הוא קודם ירידתו לטבול, ומראהו היה דומה לו ממש, שהיה גם כן גדול הקומה וממש כל הפרצוף פנים. וחרד מאוד. והלך אל האיש וישאלהו: מי הוא. ויענהו האיש: אני הרב דפח! שאלו הגאון ז"ל: הלא אני הרב דפח! והשיבו האיש שנית: אני הרב דפח! ומענו זה לזה, זה אומר אני הרב וזה אומר אני הרב. והבין דודינו הגאון ר' יצחק ז"ל, כי לא דבר ריק הוא, והרהר בדעתו שאין זה רק מחמת שנתגאה, כי פשפש ולא מצא דבר אחר אשר חטא בו. והרהר תשובה בלבו. וירד למקוה שנית וטבל ועלה ומצא הבגדים מונחים על הספסל כאשר הפשיטם ואין איש שם. וסיפר זה הדבר לא"ז הגה"ק זצ"ל למען ידע שלא להתגאות ח"ו."

וכפי הנראה לא נחה דעתם, שכם ברבות הימים הפריעו אותו מלילך אל המקוה. וכך הובא שם (ז א):

"מורי ודודי הגה"ק ר' איצקל מקראלי דרכו בקודש היה לילך בכל לילה בחצות לטבול במקוה מים. ופעם אחת היה חושך ואפילה בחוץ, לא ראה איש את אחיו. וכאשר הלך לטבול העמידו אותו שני אנשים באם הדרך, ולא הניחו אותו לילך הלאה, והאבקו עמו איזה רגעים. ולאשר כי היה כגובה אדום גבהו וגבר בגוברין, ניצח אותם והלך לטבול בדרכו."

בדורינו

סיפור מצמרר אירע גם בדורינו. בשכונת 'בתי ראנד' בירושלים התהלכה שמועה עקשנית על שדים ורוחות המצויים במקוה המהרה שבשכונה זו, עד שנאלצו לחסום את פתח הכניסה למקוה בקורות עץ גדולים.

כך מסופר בספר 'הצדיק המתמיד מירושלים' – תולדות חייו של הרה"ח רבי שלום זאב אייזנבאך (עמוד פח):

"וכך היה מעשה פעם בשכונת בתי ראנד, התושבים התלוננו כי הינם חשים שבמקוה השכונתי מצויים שדים ורוחות. אמר אמר חדלו האנשים לפקוד את המקוה, ומיידר השכונה ר' מנדל ראנד החליט לסגור את שערי המקוה על מנעול וברית. אנשי השכונה

פנו לראב"ד העדה החרדית, הגאון רבי פנחס אפשטיין זצ"ל, שגר בקרבת מקום וסיפרו לו על כך שהמקוה נסגר. הוא קרא לר' מנדל ושאלו לפשר הדבר. והוא סיפר לו על הפחד המוזר התוקף את הטובלים במקוה.

לאחר ששמע את הדברים הציע ר' פנחס לערוך תיקון למקום ושארם צדיק בן עליה יטבול במקום ובכוחו יתוקן המקום ויתבטלו החרדות. הוא אף הוסיף והציע שאולי כדאי שיהודי כמו ר' וועלוועל יטבול במקום. אלא שאנשי השכונה שהכירו את ר' וועלוועל כעניו ובורח מהכבוד שאינו מחזיק את עצמו אלא כאיש פשוט חששו שיסרב כמה מהתושבים טיכסו עצה והמתינו לו בשעה הקבועה בו היה יוצא לטבול במקוה שבבתי אונגריין, שם התגורר, ואמרו לו שהמקוה נפסל ואי אפשר לטבול בו כעת, ולכן הציעו ללוות אותו למקוה שבבתי ראנד, והיות שמסר נפשו למען מבילה במקוה הסכים להתלוות אליהם. בהגיעם לשם שברו מלווייו את קורות העץ שחסמו את הכניסה. הם נותרו לעמוד בחוץ בחרדה בעוד ר' וועלוועל נכנס במתינות מכוון את כל הכוונות, ירד טבל, עלה ויצא, שאלוהו אותו מלווייו: אם ראה או הרגיש שם בדברים זרים. והשיב, שלא הרגיש בכלום.

ואכן מיני אז שב המקוה ונפתח ללא שאיש חש שם עוד דברים זרים, והציבור שב לטבול בו.

הרה"ח ר' יוסף דוידוביץ ז"ל שסיפר את המעשה לאחד מאחיי ביקש שישאל את ר' וועלוועל על הסיפור. הוא אכן הסכים להודות שהמתינו ליד ביתו ולקחו אותו למקוה שבבתי ראנד, אבל יותר מכך לא הסכים להוסיף דבר.

ועד ימינו, עד ועד בכלל, מקובל כי במקוה הארזי"ל המצוי בבית הקברות שבעיר צפת באות נשמות לטבול.

את שמועה זו המקבלת אישור מרבי חיים הכהן, מצאנו בספר 'אוסרי לגפן' (חלק טו ב, שו"ת 'מילי דחסידותא' חלק יא אות ג):

"שאלה: האם נכון מה שמעידים כמה אנשים שראו נשמות טובלות במקוה הארזי"ל, היינו, שראו דמות איש טובלת ואח"כ נעלמה.

תשובה: כן. ולפעמים באות לטבול גם במקוה רגיל.

וכשנפגש עם נשמה כזו יזהיר אותה שלא תזיק ולא תפריע לו לטבול אלא תמתין בחוץ עד שיטבול".

עוד יש לידע שהנשמות באות לטבול בערב שבת קודש בים כנרת, וכפי שהביא בספר 'זכותא דאברהם' (עמוד קעח)

"הסבא קדישא מאפטא זי"ע, בעל 'אוהב ישראל', היה הגבאי של מעות ארץ ישראל, קופת רמבעה"ן, במדינת פולין. בכל פעם שבאו שלוחים מארץ ישראל עשה להם כבוד גדול ונסע לקראתם כמה פרסאות, ובנואם לעידו כבדם מאוד, וכל גדולי

עירם קבלו פניהם ונחו ממורח הדרך כמה שבועות, והסבא קדישא שימש לפניהם בכל מה דאפשר, כל כך היתה גדולה בעיניו הצדקה של מעות ארץ ישראל.

פעם אחת כשנאו השלוחים סיפרו להסבא קדישא כי הרה"ק רבי אברהם קליסק'ער זצלה"ה מעיר הקודש מבריא, בערב שבת קודש אחר תפילת מנחה קודם קבלת שבת הלך ממקומו, שהיה דרכו בקודש לעמוד בזמן התפילה בבית הכנסת, אל חלון בכותל צפוני הפונה אל שפת ים כנרת ושם עמד זמן מה, אח"כ חזר למקומו וצווה לקבל שבת.

ובמוצאי שבת קודש שלח אחרי החשובים של אנשי עירו מבריא עיה"ק, ואמר להם: במה ייפלא בעינכם על שהלכתי קודם קבלת שבת ממקומי אל החלון שיוצא לים כנרת, לכן הנני מודיע לכם מהות העניין. כי הנה ידוע אשר כל הנשמות העולות לגן עדן מוכרחים לעבור דרך ארץ ישראל אשר כאן שער השמים, וצריכות מקודם למבול בערב שבת קודש בים כנרת, ואחר כך הולכות אל מערת המכפלה ומשם לכותל המערבי ומשם עולות למחיצתן. ובערב שבת קודש הלז לא הניח השר של ים כנרת למבול בו באמרו, כי כאשר הם אינם מחזיקים בממונם את עניי ארץ ישראל אין להם חלק במימי ארץ ישראל. לזאת הלך הוא ופיים את השר של ים כנרת בהכמחה שייטיבו מעשיהם מהיום והלאה ונתן להם רשות למבול. וסיים וביקש, אשר כל אחד מהם יכתוב לחו"ל למכיריו לזרזם במצוות נתינת מעות לארץ ישראל לצרכי עניים וי"ע".

והשווה לנוסח האחר אותו סיפר הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים ('מאמר מרדכי' מערכת הרה"ק מויטבסק, אות יד):

"בכל ערב שבת קודש היה הרה"ק מוויטבסק שולח את משמשו לים כינרת, ודג גדול היה יוצא לקראתו מן הים והביאו להרה"ק לכבוד שבת קודש. פעם יצא לקראתו דג והתיו עליו ממי הים. וסיפר זאת לרבי מענדל'ע. ואמר רבי מענדל'ע: הנשמות שבחוי' לארץ טובלים את עצמם בערב שבת קודש בים כנרת, ואותם הנשמות שאין נותנים די מעות ארץ ישראל, הים אינו מניחם למבול. מיד אחר השבת שלח הרה"ק שד"ר לחוי' לארץ לאסוף מעות ארץ ישראל".

ובהמשך לכך שהנשמות טובלות בפניא דמעלי שבתא, יצוין למה שכתב רבינו בחיי בן אשר (שמות כ ח):

"ומן הטעם הזה אמרו רז"ל לאסור לשתות מים ערב שבת בין השמשות, הוא שנמצא במדרש מדרש סדר גן עדן, שכל השותה מים בערב שבת בין השמשות הרי זה גוזל את המתים, וכווננו בזה לקבוע בנפש אמונה שיש לרשעי ישראל מנוחה בשבת כגיהנם, וכשהם יוצאין בערב שבת הם שותים ורוחצים ומצטננים במים, עד שהשותה מים באותו שעה הוצרכו לומר שהוא גוזל אותן מהם, ועשו את השותה גולן ומחוסר אמונה".

ויש להאריך טובא בפרטי עניין זה שהבאנו עתה בשמו של רבינו בחיי, הן בקביעת הזמן והן בטעם הדבר, ולא באנו כאן אלא כמראי מקום, ותן לחכם ויחכם עוד.

תופעה שלישית שמצאנו היא "עמודי אש – עמודא דנהורא' המתגלים במקוואות, וכך כותב נכדו של הרה"ק רבי פישל מסטריקוב זי"ע"א בספרו 'להב אש' (פ"א – 'צמח

צדיק', בהערה, אות ו):

"פעם אחת בחיות זקנינו הסבא קדישא זי"ע במקוה בעירו סטריקוב, אתחזי ליה עמודא דנורא, ושמע קול מדבר אליו: שאל בני מה אתן לך. והשיב הסבא קדישא: זאת שאלתי ובקשתי שלא ישאלו לי עוד הפעם כזאת. וכששאלוהו: למה השיב כן. ענה ואמר, כי מורא עלה על ראשו אולי יסיתוהו הבעל דבר שישאל לעצמו בצרכי הגוף ויצא שברו בהפסדו.

וישוב שאלוהו: כיון שהיה אז עת רצון, מדוע לא שאל עבור טובת הכלל שיוושעו. אז התחיל הסבא קדישא זי"ע לבכות ואמר על עצמו: הלא כתיב (ישעיה מד כה) 'משיב חכמים אחר' וגו', ושכחתי מהכל, ראה והבט עד כמה גדולה כוח צדקת תמימותו של הסבא קדישא זי"ע ששאלוהו מן השמים לדרוש כל מה שיחפזין, וסירב מיראתו מאיזה נגיעה לעצמו, זי"ע".

הכלב בקראקא

לעומת כל זאת עלינו לדעת, שלא כל רעש העולה מתוך בור המקוה מעיד בהכרח על המצאותם של מתים, שדים ועמודי אש בתוך המים.

הנה ר' אהרן מרכוס בספרו 'החסידות' (עמוד 53) מספר על קול שחיה שנשמע בתוך בור המים שבמקוה הטהרה בעיר קראקא:

"אפילו בקרקוי, מקום בה חודשה המקוה לפני שמונים שנה, הודות למאמציו של רבי שאול לנדוי, היתה המקוה רעועה מאד. חסיד אחד בשם 'שמואל פיללר' אשר מפחד זעם ההמון לא העיז לטבול בשבת בבוקר, ניסה לעשות זאת בשעה שתיים בלילה, בחורף עז.

אף מעמקי המקוה הובילו ארבעים מדרגות, והיא היתה שרויה באפילה. שמע החסיד קול שחיה במים. מאחר שהעקרון הראשון של החסידות הוא שלא לפחד בלתי מפני ה' לבדו ויראת המזיקין נחשבת לעבודה זרה, לא הסס לשאול: 'מי שם. כל תשובה לא באה והרשרוש במים נמשך.

החסיד ירד ללא מגור למים, ולאור הלבנה שהאירה דרך הזוגיות המנופצות ראה במים כלב שוחה!

הכלב עלה על גג המקוה המכוסה שלג, ונפל דרך תור לתוך המים במקום".

אנקדוטה נוספת סופרה על ידי תלמידיו של הגאון רבי גרשון ליכמן, מנהלה הרוחני של ישיבת נובהרדוק בצרפת, כפי ששמעו זאת מרבה בכבודו ובעצמו (ראה:

'אוצרות התורה' פרשת מצורע, ולפנינו בשינויי עריכה מתבקשים):

"רבי גרשון סיגל לעצמו מנהג ללכת מידי פעם למבול במקווה שבבית הקברות, בו טובלים את המתים, כדי להשריש בקרבם את הידיעה 'מאין באת ולאן אתה הולך'.

לילך, אחד סיים ר' גרשון את לימודו וחש כי עתה הוא הזמן המתאים למבול במקווה של בית המהרה. גשם כבר ניתך על הארץ, רוחות החורף חלפו בשדיקה מקפיאה ואפילה שררה סביב בית הקברות. הבחור התקרב לבית הקברות. הדלת השבורה של בית המהרה נעה ונדה על ציריה החלודים כמזמינה אותו פנימה. חושך אימים שרר בחדר המהרה. רוח פרצים חדרה מחלון שבור. והנה נדמה היה לו כי נשמע רשרוש כל שהוא מכיוונם של מי המקווה הקרים. חדרה קלה החלה לופפת אותו אך הוא התגבר על פחדיו. לפתע השמים הוארו באור מסנוור של ברק, ושוב שומע הוא את אותו רשרוש קל בוקע ממי המקווה.

משםפיט את ראשו במהירות לכיוון המים, הספיק ר' גרשון החמום לגלות לאור הברק כי מי המקווה מתנדנדים קלות ומתוכם צצים ועולים אצבעות יד אדם. כאן כבר לא עמד לו כוחו. כל עוד נשמתו באפו נס ר' גרשון על נפשו מחדר המהרה אל תוך הסופה שהשתוללה במרחבים.

לימים, אמר ר' גרשון: מאז איני מוצא מנוח לנפשי: מדוע לא עלתה בליבי המחשבה כי עוד בחור רוצה גם הוא לזכך את נשמתו במי המקווה, וכי יחיד אני בעולמו של הקב"ה?".

פרסום ראשון:

עדותו הנדירה של הגאון רבי שריה דבליצקי זצ"ל

את מאמרנו נחתום בגילוי מדהים של סיפור אישי מכתובת ידו של הגאון רבי שריה דבליצקי אודות דמות מסתורית אותה פגש במקוה בבני ברק.

גופא דעובדא כך הווה: מנהגו של הגאון היה שלא להנות מאור החשמל בשבת. בשבת אחת הגיע הגאון למקוה חשוכה ביותר, ולא הצליח למצוא את מלבושיו עד שלפתע שמע קול עולה מהחשיכה ויד נשלחה אליו לסייעו.

את התרחשות פלאית זו העלה הגאון על הכתב ואף הוסיף והוציא ממנה מוסר השכל. להלן הדברים ככתבם וכלשונם של הגאון, ומיבותא לשקייה:

"מעשה שהיה - על סמך מה שמסרו לי שבשבת ר"ה יהיה חשמל כשר במקוה - הלכתי למקוה כבר לפני שעה שלוש לשם, בפרוודור ובמדרגות היה חושך מוחלט אך קיוותי שאחר שאפתח את המקוה יהיה שם אור. אך מצאתי בחושך את המפתח ופתחתי את המקוה, אך גם שם היה חושך מוחלט. מכיון שכבר פתחתי, חשבתי שאסתדר בחושך, ומצאתי ספסל בחדר ההלבשה ושם פשטתי בגדי, ומשם

הלכתי לחדר המקווה. החושך היה יותר ממצרים, ופתאום איבדתי כל יחס באיזה צד ופינה אני נמצא, וניששתי בקירות וגם את המקווה לא מצאתי. והייתי משוטט הנה והנה ללא פתרון, ופתאום נטבלו רגלי במים, גם כן טוב.

נכנסתי, טבלתי ויצאתי. בשום אופן לא מצאתי את חדר ההלבשה ומיששתי בקירות ללא כל התמצאות כי הכל נאבד ממני. ופתאום מצאתי חולצה ובגדים אך נוכחתי כי הם לא שלי, ובעבור רגע מצאתי את שלי והתלבשתי ורציתי לצאת. אך כאן נגמר הכל. פחדתי שעם כל צעד אסתבך יותר והחלטתי מתוך צער להשאר לשבת על הספסל, עד ירחם. אך הצטערתי בלב שאצטרך להפסיד כל הקרבנות ומי יודע אם גם לא פסוקי דומרה והתפללתי בלב לישועה.

והנה לא עבר רגע ואני שומע צעדים מתקרבים ויורדים למקוה ואני קורא בקול רם: אני לא רואה איך לצאת! רגע רגע, עונה הקול. והנה יד שלוחה אלי ומעמידה אותי ברגע על מדרגות היציאה. ונוכחתי כי גם עד כעת היו רק כמה סנטימטרים ממני ועד המדרגות שלא הרגשתי בהם.

המוסר השכל: אדם קרוב מאד מאד לדרך התשובה רק כמה סנטימטרים מפרידים והוא חושב שהוא שרוי בחושך מוחלט ומתייאש. פתאום נשמתו מרגישה את צעדי האלוקים המתהלך בגן והוא רק צריך לקרוא במר נפשו: אני לא רואה לצאת מהחושך שאני שרוי בו! רגע רגע, עונה הקול, והנה יד שלוחה אליו ומוציאה אותו למרחב והוא רואה שרק מספר סנטימטרים הפרידו בין החושך לדרך האור, והוא בסבלותו חשב שאבדה דרכו.

פתחו לי פתח כפתחו של מחט! רק איזה קריאה קלה ותיכף אפתח לכם פתח שכל קרוניות ועגלות יכנסו בו. השיבנו ה' אליך ונשובה! שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. ע"י העון שהוא חושך מוחלט נסתבכת עוד יותר, וכשלת. ונוכה לשוב בתשובה שלימה לפניו".

